

Kırım'da Rus İşgalinden Sonra Rusya'ya Karşı Yaptırımların Ekonomik Sonuçları

The Economic Consequences of Sanctions against Russia after the Invasion of Russia in the Crimea

Assoc. Prof. Dr. Kutluk Kağan Sümer (Istanbul University, Turkey)

Abstract

The US and EU have imposed economic sanctions on Russia over its annexation of Crimea from Ukraine. Russia's economy has been severely impacted not only by sanctions, which have isolated it from international business and trade, but from the falling oil price which has plummeted around 60 percent since June 2014, hurting its exports and revenues. As a consequence, Russia is expected to enter recession in 2015. The estimated impact of Russia's ban on agro-food imports from the EU imposed in August 2014 is expected to be the highest in the Baltic's. These losses are undoubtedly painful, yet manageable (a trade decline bigger than 10% would obviously lead to greater losses). Economic conditions in Russia have deteriorated at a faster rate in recent months. Capital flight from Russia has accelerated, the ruble has depreciated by more than 50%, inflation has increased, and the Russian economy is projected to contract by 3.0% in 2015. The question is whether these losses are justifiable and will achieve the desired effects – to change Russia's behavior in Ukraine, European Union, US, Turkey and beyond.

1 Giriş:

Son 20 yılda Doğu Bloğunun çöküşüyle beraber dünya dengeleri değişmeye başladı. Sovyetler Birliği gerek Balkan gerek doğu Avrupa gerekse Orta Asya coğrafyasındaki hedeflerinden nispeten vazgeçmek zorunda kaldı. Sovyetler Birliğinden boşalan coğrafyada gerek AB gerekse ABD yoğun bir şekilde söz sahibi oldu. ABD öncelikle orta doğuda söz sahibi olmayı benimserken Avrupa Birliği Doğu Avrupa ve Balkanlarda etkisini arttırdı. Bu etki zaman içinde de Rusya Federasyonunun bölge üzerindeki etki ve çıkarlarını zorlayacak boyutlara ulaşmış oldu. Coğrafyada eski SSCB'den yetişen Rusya'ya bağlı liderler, Rus etnik nüfus ve Rusya'nın daha Sovyetler devrinden hazırladığı nifak tohumları bölgedeki siyasi gerginliği daha da tırmandırmıştır.

Her ne kadar Transdinyester, Abhazya, Güney Osetya, Çeçenistan, Dağlık Karabağ'da bu gerilim yer yer patlak verdiyse de genellikle “Dondurulmuş Çatışmalar (Frozen Conflicts)” sürüp gitmiştir. Bu durum hem Rusya Federasyonu içinde ve dışında birçok yerde mevcuttur. Bundan Orta Asya Türk Cumhuriyetleri, Beyaz Rusya, Baltık Cumhuriyetleri ve Ukrayna da nasibini almıştır. Geçen yirmi yılı en iyi yansıtan cümle belki de Dondurulmuş Çatışmalar (Frozen Conflicts) olmalıdır. Geçen yirmi yılın sonunda bu çatışmaların buzları yavaş yavaş erimeye başlamış dondurulmuş çatışmalar yer yer alevlenmiştir.

Petrol fiyatlarının hızla yükselmesi ile ekonomik problemlerini düzeltten Rusya bölgede tekrar söz sahibi olmak istediğinde karşısında bölge kaynaklarını yönetmeye başlamış AB ve ABD'yi bulmuştur. Tabi ki bu da daha öncede zikrettiğimiz üzere dondurulmuş çatışmaların artık buzlarının çözülmesi anlamına gelmekteydi. Gerek nüfus yoğunluğu, gerek yakın coğrafya olması, gerek kültürel yakınlıklar, gerek Karadeniz donanması gerekse AB ile en yakın ilişkileri kurmaya çalışan Ukrayna'da öncelikle buzlar eritmeye başlanmıştır.

Neredeyse iç savaşa varan çatışmalar sonrasında Kiev'de bağımsızlık ve AB taraftarları “Euro Meidan” gösterileri sonrasında Rusya taraftarı Cumhurbaşkanı kaçırarak Ukrayna'da yönetimi ele geçirmiş oldular. Rusya AB ye karşı bir ileri karakolunu kaybetmek üzereydi. Tarihte Rusya'yı Rusya yapan, Avrupa ve Osmanlıya karşı ileri karakol vazifesi gören Ukrayna (Kiev Kıynazlığı) Avrupa'ya yakınlaşmaktaydı. Ukrayna'nın her yerinde etnik Ruslar ve Rusya federasyonu taraftarları çatışmalar yaratmaya başladı. Tarihin tekerrürü olsa gerekirse silahlı çatışmaya en uygun yer Kırım gibi gözükmekteydi. Kırım Harbi Avrupa'nın olduğu gibi Rusya'nın da hafızasında halen çok tazeydi. Etnik nüfus olarak da askeri güç olarak da Rusya'nın en güçlü olduğu yer Kırım'dı. Bölge yakın tarihte etnik arındırılmaya tabi tutulmuş Kırım Tatarlarından temizlenmişti. Onların yerine Rus aileler yerleştirilmiş, Sovyetler devrinde bir dağılma düşünülmediği için Ukrayna'ya bırakılmıştı. Fakat Rusya için stratejik ve romantik açıdan büyük önem arz etmekteydi. Her ne kadar bölgede Ukraynalılar ve özellikle 1987 sonrasında vatanlarına geri dönmeye çalışan Kırım Tatarları varsa da bunlar etnik ve siyasi olarak zayıftı. Kiev'de kaybedilen meydan (Euro Meidan) Kırım'da kazanılabildi. Kırımdaki etnik Ruslar tetiklendi. Çoğunluğu Rus olan Kırım Bölge parlamentosundan bir Rusya'ya bağlanma kararı çıkarılmaya çalışılmaktaydı. Bu oldubittiye beklenmedik şekilde Kırım Tatarları parlamento önünde etten bir duvar öreerek karşı durdular. Maalesef ertesi sabah ağır silahlı birlikler Akmescit (Simferopol) hava alanını ve parlamentoyu işgal ettiler. 16 Mart 2014 de silahların gölgesinde yapılan gayri demokratik oturumda sözde bir Rusya'ya bağlanma kararı çıktı. Rusya zaten fiilen başlamış olan işgali böylece meşrulaştırmak çabasına girişti. Buzlar erimeye başlamıştı Birçok batılı aydına göre bu yeni birçok kutuplu dünya düzeninin ilk habercisiydi.

Bu kadar sert çatışmalara ve bölgesel kutuplaşmalara sebep olan Kırım'ı mercek altına yatıracak olursak yaklaşık 2 milyon kişilik nüfusunun %58,32 sinin Rus, %24 ünün Ukraynalı, %12,1 inin Kırım Türkü olduğunu görebiliriz.

Kırımdaki Etnik Yapı ve Etnik Guruplar:

Kırım Yarımadası nüfusunun büyük çoğunluğu Rus olmakla birlikte, ülkede Ukraynalılar ve Kırım Tatarları oldukça büyük nüfusa sahiptir. Ruslar: %58,32; Ukraynalılar: %24,32; Kırım Tatarları: %12,1; Beyaz Ruslar: %1,44; Tatarlar: %0,54; Ermeniler: %0,43; ve Yahudiler: %0,22.
Diğer azınlık grupları: Polonyalılar, Moldovalılar, Azeriler, Özbekler, Koreliler, Yunanlar ve Karadeniz Almanları, Çuvaşlar, Romanlar, Bulgarlar ve Gürcüler'dir.

Ekonomik olarak da çok büyük bir ehemmiyeti olmayan Kırım'ın işgalindeki iki ana sebebin etnik ve stratejik olduğunu söylemek mümkündür. (Sümer; 2012) Sümer aynı makalesinde 2012 yılında bölgedeki etnik ve siyasi tedirginliğin ekonomiye etkilerinden de bahsetmiştir.

Sanayi	17,6
Ticaret	13,6
Taşıma	10,1
Tarım	9,7
Emlak	9,5
Sağlık	8,3
Kamu Yönetimi	8,2
Eğitim	6,1
İnşaat	5,0
Oteller ve Restoranlar	4,4
Finans	3,4
Kamu Hizmetleri	3,1

Tablo 1: Kırım'da Sektörlerin Katma Değer Üretimi Dağılımı (Sümer; 2012)

	Milyon ABD doları	%
Rusya Federasyonu	298.8	40.5
Almanya	105.4	14.3
Kıbrıs	94.7	12.8
Virgin Adaları	63.1	8.6
Birleşik Krallık	55.6	7.5
Sicilya	31.5	4.3
Amerika Birleşik Devletleri	26.9	3.6
Fransa	26.3	3.6
Özbekistan	21.8	3.0
Beyaz Rusya	13.1	1.8

Tablo 2: Kırım ekonomisine doğrudan yabancı yatırım girişi (ülkelerin) (Sümer; 2012)

	2011
Sanayi Ürünleri Satış Hacmi (Mal ve Hizmet - Milyon Grivna)	16,665.6
Hayvansal Ürünler Üretimi (Sivastopol Dahil)	
Et (Bin Ton)	209.2
Süt (Bin Ton)	329.9
Yumurta (Milyon Adet)	782.8
İnşaat (Milyon Grivna)	2,218.0
Perakende Ticaret (Milyon Grivna)	29,254.3
Yük Taşıma Hacmi (Km/Ton)	7,093.6
Mal İhracatı (Milyon Dolar)	600.1
Mal İthalatı (Milyon Dolar)	1,349.8
Dış Ticaret Dengesi (Milyon Dolar)	-749.7
Ortalama Maaş (Grivna)	2,263.0
Kayıtlı İşsiz Sayısı (Kişi)	20,500.0

Tablo 3: Kırım Özerk Cumhuriyeti 2011 Yılı Temel Ekonomik Göstergeleri (Sümer; 2012)

Yıllar	İhracat	Değişim %	İthalat	Değişim %	Toplam Dış Ticaret Hacmi
2011	55.42	48.7	34.98	27.9	90.4
2010	37.26	21.5	27.34	2.2	64.6

Tablo 4: 2011 Yılı Türkiye - Kırım Özerk Cumhuriyeti Mal Ticareti (Milyon Dolar) (Sümer; 2012)

Kırım'ın uluslararası temayüllere uymayan işgali sonrasında AB ve ABD Rusya Federasyonuna karşı çeşitli yaptırımlara girişmiştir. Şimdi ülkeler itibariyle bu yaptırımların boyutunu ve sonuçlarını incelemeye çalışalım.

2 ABD Açısından Ambargo ve Ekonomik Yaptırımlar

Rusya Suriye krizi üzerinden Akdeniz ve Ortadoğu üzerinde etkili olmaya başlamıştır. Aynı şekilde Gümrük Birliği, AB komşuluk politikası, enerji kaynaklarına ulaşım konusunda Baltık-Hazar hattında da etkili hale gelmeye başlamıştır. Bütün bunlar tek kutuplu dünya düzeninin yeni hakimi ABD üzerinde uzun zamandır bir tehdit oluşturmaktaydı.

ABD'nin daha önceki Rusya'yı bölmek (Balkanlaştırma) veya kutuplaştırarak iki kutuplu bir dünya oluşturmak (Çevreleme ve Kuşatma) şeklindeki iki stratejiden hangisini seçeceği ile ilgili tereddütler de süre gelmekteydi. Bununla birlikte bu kriz sonrasında:

- 1- AB-Rusya yakınlaşmasına büyük ölçüde darbe vurulmuştur,
- 2- Rusya-Almanya yakınlaşmasıyla ABD'den uzaklaşmanın da sonu gelmiş olmuştur,
- 3-Avrupa'daki barışçıl dost Rusya algısı son bularak eski yayılmacı Rusya algısı güçlenmiştir

Bütün bu gelişmeler ise ABD'nin Avrupa açısından tekrar önem kazanmasına sebep olmuştur. Özellikle Çin'in Rusya'dan yana tavır alması aynı şekilde Kazakistan'ın da bu işgale destek vermesi çok kutuplu bir dünya sistemine geri dönüldüğünün bir başka göstergesidir. Bu süreçte Ukrayna'nın bu yeni dünya düzenindeki yerinin batı olduğu açıktır ki bu Rusya için çok ciddi bir kayıp manasına gelmektedir. Ekonomik olarak Rusya ABD ilişkilerine bakacak olursak:

Mal Gurubu (HS Kodu)	Milyon Dolar
Rusya'ya 5 önemli İhrac Kalemi	
Nükleer Reaktörler, Boylerler, Makine ve Ekipman (84)	2313
Demiryolu ve Tramvay Harici Araçlar ve Parçaları (87)	1999
Uçak, Uzay Aracı ve Parçaları (88)	1961
Elektrikli Aletler, Ses ve Görüntü Sistemleri ve Parçaları (85)	675
Optik, Foto, Tıbbi ve Cerrahi Sistemler (90)	659
Rusya'dan 5 önemli İthal Kalemi	
Ham Petrol v.s. (27)	19458
Demir ve Çelik (72)	1640
İnorganik Kimyasallar, Radyoaktif Elementler ve Kompostoları (28)	1354
Değerli Madenler (71)	813
Gübreler (31)	796

Tablo 5: ABD'nin Rusya'ya İhracat ve İthalatı (2013) Kaynak: U.S. Census Bureau- Global Trade Atlas

Tablo 5'i yakından incelediğimizde ABD'nin Rusya'dan en fazla petrol ürünleri, demir ve çelik aldığı karşılığında ise Nükleer Reaktörler, Boylerler, Makine Ekipmanları ve araç sattığı söylenebilir.

Ambargo kapsamında ABD:

- 1- Önde gelen Rus iş adamlarının ve politikacılarının ABD ye girişlerini durdurmuştur
- 2-Önde gelen Rus firmalarının faaliyetlerini durdurmuştur (Bank Rossiya, Volga Grou v.b.)
- 3- Belli sektörlerdeki Rus firmalarıyla Finansal ilişkilere sınırlamalar getirmiştir (Rosneft (Petrol) Rostec (Savunma Sanayii), Sberbank (Bankacılık))
- 4- Petrol ile ilgili ihracat ve proje sınırlamaları
- 5- Sivil ve Askeri amaçlı Teknoloji (Dual-Use) ihracı sınırlamaları
- 6- Gıda, Hayvancılık ve Tarımsal ürün sınırlamaları

başlatmış; bu gurup içerisinde ABD, AB, Avusturalya, Kanada, Japonya, Norveç ve İsveç'in takip ettiği ekonomik yaptırımlar konusunda başı çekmiştir.

Rusya'ya verilen zarar kadar kendi ekonomisinin uğradığı zararı da Tablo-5 açıkça ortaya koymaktadır.

3 Avrupa Birliği Açısından Ambargo ve Ekonomik Yaptırımlar

Avrupa Birliği aslında krizin tırmanmasında büyük rol sahibidir demek mümkündür. Ukrayna ile Rusya arasındaki çatışma AB taraftarları ile Rusya taraftarları arasında bir sinir harbi olarak uzun süre sürmüştür.

Kiev'de Euro Meydan sonrasında kontrolün AB taraftarlarına geçmesinin rövanşı olarak Rusya Kırım'ı işgal etmeyi seçmiştir. AB'ni enerji ihtiyacının çoğunu Rusya'dan karşıladığı düşünülecek olunursa bu AB üzerinde büyük bir risk teşkil etmektedir. Şekil-1 de Rusya'nın bölgedeki Gaz ve Transit boru hatları görülebilir. Aynı şekilde Tablo-6 da Ukrayna üzerinden gelen Rus gazının Avrupa'daki kullanım miktarlarını da görmek mümkündür.

Şekil 1: Rusya'nın Avrupa'daki Gaz Transit Boru Hatları (Pirani, 2014)

	2013	2014
İtalya	25.33	15.08
Türkiye	13.00	14.02
Almanya	22.71	21
Çek Cumhuriyeti	7.32	7.28
Macaristan	6.00	5.29
Slovakya	5.42	4.19
Avusturya	5.23	5.22
Fransa	3.21	3.04
Bulgaristan	2.76	2.53
Yunanistan	2.63	2.50
Romanya	1.19	2.17
Sırbistan	1.16	0.74
Slovenya	0.54	0.50
İsviçre	0.37	0.30
Bosna-Hersek	0.19	0.26
Makedonya	0.04	0.08
Toplam	86.10	84.20

Tablo 6: Ukrayna Üzerinden Avrupa Ülkelerine Yollanan Gaz Miktarları (Pirani, 2014)

Aynı şekilde Rusya'nın gıda ihtiyacı üzerinde ise AB önemli bir paya sahipti Kırım'ın işgal edildiği Mart 2014 sonrasında AB de ABD gibi bir seri ambargo tedbirlerini seçmiştir. Bunlar:

- 1- Bazı önde gelen kişilerin hesaplarının dondurulması
- 2- Bazı kişilere vize ve giriş çıkışlarının yasaklanması
- 3- Finansal ve ekonomik ambargo

Tablo-7 de Rusya Federasyonunun gıda ithalatının % dağılımı görülmektedir. Özetle ambargoyla beraber Rusya'nın gıda piyasasında bir daralma yaşandığı gibi AB ülkelerinde de bir üretim ve ihracat fazlası oluşmuş oldu. Bu pazar 2013 için 11.8 milyar Avro idi. Bu miktar Avrupa tarımsal gıda ihracatının % 10 u kadardı. Detayları Tablo-7 ve Tablo-8 de görmek mümkündür.

Ürün	Et	Domuz Eti	Kümes Hayvanları	Balık ve Deniz Ürünleri	Süt ve Süt Ürünleri	Sebze	Meyve
Avusturalya	4.1	0.0	0.0	0.0	0.9	0.0	0.1
Kanada	0.0	11.1	0.0	4.1	0.0	0.1	0.0
AB	4.6	58.9	10.6	7.5	37.4	31.9	23.5
Norveç	0.0	0.0	0.0	39.0	0.1	0.0	0.0
USA	0.0	0.9	37.7	2.6	0.0	0.3	3.6
Toplam Ambargo	8.7	70.9	48.3	53.2	38.4	32.3	27.3
Dünya	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Tablo-7: Rusya'nın Toplam Gıda İthalatından % Paylar ve Ambargo (European Parliament, 2014)

Ülke	İhracat Milyon Avro	Toplam İhracat İçindeki % Payı	GSMH İçindeki % Payı
Litvanya	910	3.7	2.6
Norveç	838	0.7	0.2
Polonya	832	0.5	0.2
Almanya	554	0.1	0.0
ABD	545	0.0	0.0
Hollanda	525	0.1	0.1
Danimarka	366	0.4	0.1
İspanya	338	0.5	0.0
Finlandiya	283	0.1	0.1
Belçika	280	0.1	0.1
Fransa	234	0.0	0.0
İtalya	161	0.5	0.0
Yunanistan	125	0.1	0.1
Avusturya	102	0.1	0.0
İrlanda	89	0.1	0.1
Macaristan	76	0.1	0.1
Estonya	72	0.6	0.4
Letonya	67	0.6	0.3
İngiltere	40	0.0	0.0
Kıbrıs	13	0.9	0.1

Tablo-8: Rusya Gıda Ambargosu ve AB ülkelerini İhracatına Etkisi (European Parliament, 2014)

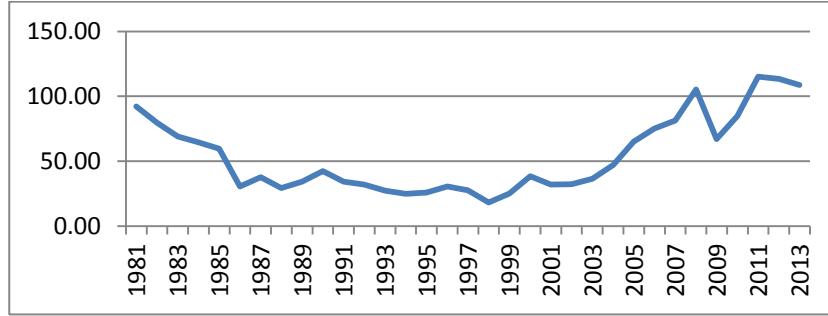
Bu ambargo ve yaptırımların Rusya'ya verdiği zarar kadar AB için de bir tehdit haline geldiği açıktır. AB ihracatındaki daralma açıkça AB'nin üretim düzeyinde bir azalmaya yol açmış bu da AB'deki krizi biraz daha derinleştirmiştir. Üretim azalmasının yanında işsizlik oranı da giderek artmaya başlamıştır. Aynı şekilde AB turizm gelirlerinde de ciddi azalmalar başlamıştır.

Özetle AB ülkelerinin GSYİH'larında Rusya ambargosu sonrasında düşüşler yaşanmaya başlamıştır. AB'nin söz konusu ambargoyu sürdürmesi tablolarda da görüldüğü gibi AB ekonomisi için de mevcut ekonomik krizi daha da körükleyecek gibi görünmektedir. Üstelik henüz hiç bir gaz kesintisi yaşanmamış ve bir enerji darboğazı doğmamış durumdadır. Rusya elindeki enerji kartını henüz piyasaya sürmemiştir.

4 Rusya Federasyonu Açısından Ambargo ve Ekonomik Yaptırımlar

Krizin baş aktörü olan Rusya Federasyonu daha önceki bölümlerde de değindiğimiz üzere dünyanın belli başlı petrol, gaz ve enerji ihraç eden ülkeleri arasında yer almaktadır. 1990'lı yıllarda SSCB'nin yıkılmasından sonra ciddi sıkıntılar yaşamış, bölünmüş, toprak kaybetmiş fakat hali hazırda bölgenin en etkin gücü olagelmiştir. ABD ve AB ile yaşadığı siyasi gerginlikleri bir yana bırakacak olursak söz konusu ekonomik krizden çıkmasında en

önemli etken petrol ve enerji fiyatlarındaki yükselme olmuştur. (Şekil-2) 2000'li yıllara gelindiğinde petrol fiyatlarının yükselmesi ile birlikte daha da zenginleşmiş; dün bıraktığı eski SSCB ülkeleri üzerinde yeniden etki sahibi olmaya çalışmıştır.

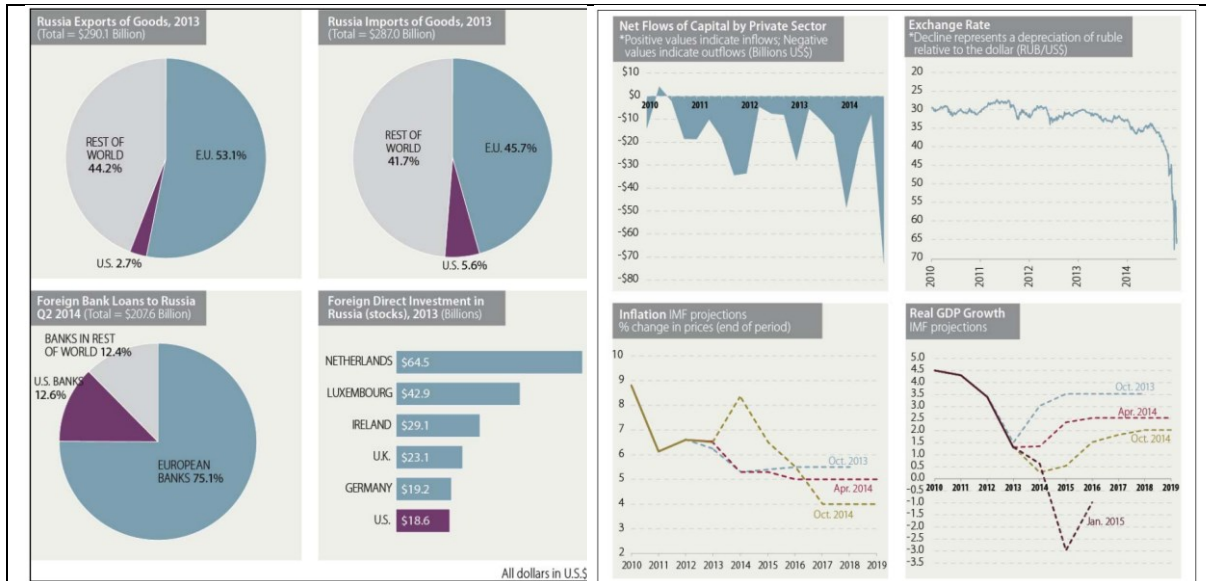
Şekil 2: Petrol Fiyatları (BP, 2015)

Bu esnada ise karşısına artık bölgede söz sahibi olmaya başlayan ABD ve AB çıkmıştır. En önemli ihraç maddesi olan enerjiyi özellikle de doğalgazı AB ülkeleri üzerinde uzun zaman bir tehdit unsuru olarak kullanmış olmakla beraber Ukrayna krizinde AB ile siyasi olarak çatışmayı göze almıştır.

Kırım'ın Mart 2014 tarihinde işgali sonrasında en fazla Rusya ekonomisi bu siyasi kriz ve arkasından gelen ekonomik yaptırımlardan etkilenmiştir. Bu kriz öncesinde Rusya Federasyonunun ekonomik ilişkilerini net bir şekilde Şekil-3 de görebiliriz. Buradan da görüldüğü gibi Rusya'nın asıl etkin ticaret ortağı söz konusu kriz sürecine kadar Avrupa Birliği olmuştur. Yabancı sermaye girişleri ve bankacılık sektörü kaynaklarının büyük kısmı AB kaynaklıdır. Şimdi ekonomik yaptırımların ve ambargonun Rusya Federasyonu ekonomisindeki sonuçlarına göz atalım:

Rusya ekonomisi zaten 2009 yılındaki ekonomik krizden ileri derecede etkilenmişti; ardından gelen petrol fiyatlarındaki düşüş Rusya Federasyonu ekonomisini daha da derinden etkiledi. Üretmeyen ve petrol fiyatlarındaki artışla finanse edilen bir ekonomi için şartlar giderek daha da kötüleşmekteydi. 2020 için belli başlı ekonomik hedefler ortaya konulmaya çalışıldı. Bu hedeflerde GSYİH'nın %5-%10 arttırılması planlanmaktaydı. Oysa 2009 yılında GSYİH %7,8 düştü. Ardından 2010 da %4,5 2011 de ise %4 lük düşüşler geldi. 2012 GSYİH'nın yukarıya tekrar yukarıya gitmeye başladığı yıl oldu. %2,5'lük artışla başlayan bu yavaş geri dönüş 2013 yılında %1,3 ile devam etti. (Vercueil, 2014)

İçerideki ekonomik kriz 2014 de başlayan siyasi krizlerle birlikte iyice tırmanmaya başladı. Belki de yapılması gereken en doğru hareket popülist politikalar ki Rusya'da tekrar Rus milliyetçiliğinin tekrar yükselmeye başladığı yıllarda bu yıllar oldu. Fakat bu milliyetçilik klasik anlamda panslavizmden farklı bir Rus milliyetçiliğiydi.

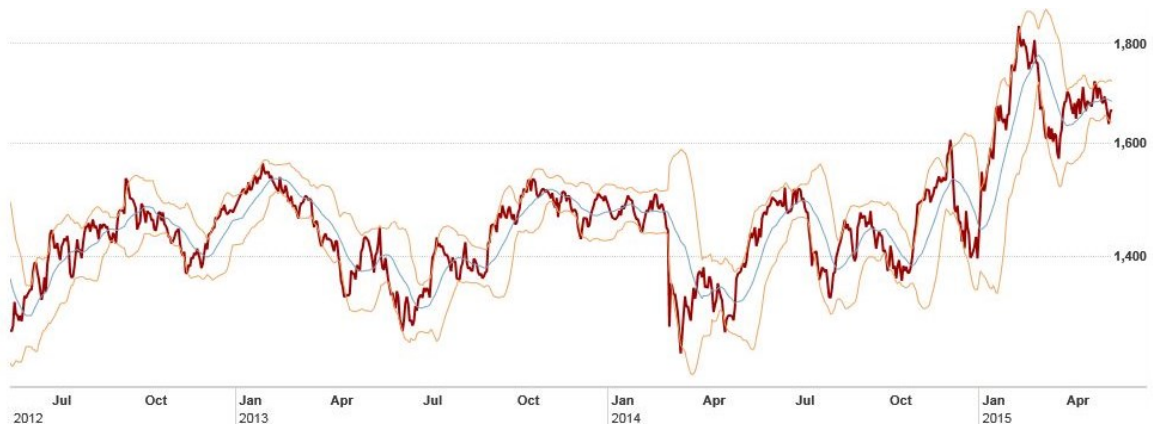

Şekil 3: Rusya'nın Ekonomik İlişkileri (Nelson, 2015)

Şekil 4: Rusya'da Ekonomik Trendler (Nelson, 2015)

İlk raunt etkisi: 2014 Martında Rusya'nın Kırım'ı işgali sonrasındaki ambargo ve ekonomik yaptırımların ilk raunt etkisi sermaye girişlerinde oldu. Rusya'ya sermaye girişleri ilk ay olan Nisanda 20 milyar dolar olmak üzere 2014 de 51 milyar dolar düştü (IMF, 2014). Moskova borsası bu uluslararası sermaye hareketlerinden çok

yakından etkilendi. 3 Mart 2014 de ilk etki %13,8'lik bir düşüşle oldu. Rusya Merkez Bankasının piyasaya sürdüğü 11.3 milyar dolar eridi (World Bank, 2014). Şekil-5 de Moskova borsası endeksi Micex'in seyrini görmek mümkündür.

Şekil 5: Rus Borsa İndeksi Micex'in seyri (Bloomberg, 2015)

Bununla beraber 2014'ün ilk çeyreğinde Ruble %8 değer kaybetti. Bunun %5,5'i 3 Mart 2014 de oldu. Rusya'da faizler giderek yükselmeye başladı. (Tablo-9)

	Faiz Oranı %
3 Mart 2014 öncesinde	5.5
3 Mart 2014	7.0
28 Nisan 2014	7.5
28 Temmuz 2014	8.0

Tablo-9: İşgal Esansında ve Sonrasında Faiz Oranları (Central Bank of Russia, 2015)

İkinci Raunt etkileri: Söz konusu ani düşüş ve yükselişlerin ardından ikinci gurup etkiler gelmeye başladı. Bunlar gerek gıda ambargosuyla ilgili olarak fiyatların yükselmesi gerekse yatırımların düşmesiyle gerçekleşti. İthalat ve İhracat da düşmeye devam etti. Rusya Federasyonu diplomatları ve devlet adamları gıda ambargosu ile ilgili çeşitli yeni kaynaklar bulma gayretine giriştiler. Putin'in Türkiye ziyareti de tam manasıyla bu amaçla gerçekleşti. Bu ziyaret ile ilgili detaylar çalışmanın "Türkiye Açısından Ambargo ve Ekonomik Yaptırımlar" başlığı altında incelenmiştir.

5 Türkiye Açısından Ambargo ve Ekonomik Yaptırımlar

Türkiye ile Rusya arasında ambargo öncesi dış ticaret hacmi 35 milyar dolar civarındaydı. Türkiye'de kullanılan doğal gazın %60'ı da Rusya'dan alınmaktaydı. Rusya'ya ihracatın 2014 öncesi itibariyle toplam değeri yaklaşık 6 milyar dolar iken başlıca kalemleri tarım, tekstil, otomotiv ürünleridir. Ülkemize yaklaşık 4,5 milyon civarında Rusya menşeli turist gelmekteydi. Son 25 yılda Rusya'da üstlenilen inşaat projelerinin toplamı 50 milyar doları aşmıştır. Türk şirketlerinin Rusya'da gıda, içecek, cam, beyaz eşya gibi sektörlerde 10 milyar dolarlık yatırımı da bulunmaktadır.

Ambargo ve ekonomik yaptırımlar sonrasında özellikle tarım ve gıda sektöründe AB yaptırımlarından dolayı ihracatta gelişmeler beklenmiştir. Bununla birlikte gerek ambargo sebebiyle gerekse diğer sebeplerle çok ciddi değişiklikler olmamıştır. Yine de ambargoyu deldiği için uluslararası kamu oyunda ayıplanan Türk gemileri de mevcuttur.

Sektör	2004	2014
Tarım	12.6	17.4
Tekstil	16.4	14.5
Otomotiv	10.9	11.9
B.Y.S. Makine ve Teçhizat	3.6	7.7
Elektrikli Teçhizat	7.6	6.0
Kimyasal Ürünler	7.6	5.8
Giyim Eşyası	9.8	5.6
Fabrikasyon Metal Ürünler	5.1	5.5
Kauçuk ve Plastik	6.2	5.1
Gıda	6.7	3.2
Diğer	13.5	17.3
TOPLAM	100	100

Tablo-10: Türkiye'den Rusya'ya yapılan ihracatın sektörel Payı (DTM, 2014)

Putin'in Ankara ziyaretinden sonra özellikle gaz projeleri ve ortak projeler bağlamında antlaşmalar yapılmıştır. Türkiye Kırım Türklerinin hakları konusunda hassasiyetini belirtmiş fakat herhangi bir yaptırım ve talepte bulunmamıştır. Rusya %6'lık bir doğalgaz indiriminde bulunsa da Türk yetkililerce bunun %15 olması talep edilmiş Rusya buna sıcak baktığını fakat karşılığında Akkuyu santralının vergi oranlarının düşürülmesi gerektiğini deklare etmiştir (Erusam). Toplantıda ortak ticaret bölgelerinin oluşturulması karara bağlanmıştır. 2023'de ticaret hacminin 100 milyar dolara ulaşması temenni edilmiştir.

Bu toplantıda Rusya AB ye karşı bir ileri karakol temin etmeye çalışmıştır. Bununla birlikte bu AB ve ABD'nin ekonomik yaptırımları ve ambargo çerçevesinde pek de makul ve makbul görünmemektedir. Türkiye'nin önündeki seçeneklere gelinecek olunursa:

- 1- Söz konusu bir Türk-Rus iş birlikteliği
- 2- Rus yayılmacılığına karşı Türk-ABD iş birlikteliğinin Karadeniz'e taşınması
- 3- Avrupa Birliği; özellikle de Almanya'nın Rusya'yla yakın ilişki içerisindeki doğu politikasının sona ermesiyle ek bir bölgesel önem kazanılması olarak değerlendirilebilir.

6 Sonuç:

2015 ve sonrasındaki gelişmeleri Rusya için geri adım atma, köşeye sıkışma ve çatışma olarak üç senaryo üzerinde toplayacak olursak karşımıza aşağıdaki tablo çıkar:

	Geri Adım Atma	Köşeye Sıkışma	Çatışma
1. Aşama Askeri ve Diplomatik durum	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukrayna'yla çatışmayı bitirme ➤ Kırım'ı bırakmak ➤ Ukrayna Rusya ilişkilerinin normalizasyonu ➤ Rusya ve AB ilişkilerinin normalizasyonu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ İşgal halini dondurmamak ➤ Ateşkesle Yetinmek 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Donbass ve diğer Ukrayna şehirlerinin işgali ➤ Batılı güçlerin Ukrayna'ya askeri destek vermesi
2. Aşama Ambargo ve Kontr önlemler	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ambargonun kalkması ve maddi yardımlar ➤ Gıda girişinin sağlanması 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Süren ambargo ve yaptırımlar ➤ Rusya'nın yeni ithal arayışları 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Enerji sektörü ambargo ve tedbirleri ➤ Gazprom'un Avrupa ülkelerine gaz dağıtımını durdurması
3. Aşama Sektör spesifik makro ekonomik etkiler	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gıda tüketiminin temini ➤ Uluslararası Rus hammaddelerine taleplerin artması ➤ Rus firmalarına uluslararası fon temini ➤ Yabancı yatırımların artışı 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bankacılık sektörü krizi ➤ Enerji sektöründe daralma ➤ Yabancı sermaye düşüşü ➤ Rublenin değer yitirmeye devamı ➤ Kırım için daha fazla devlet yatırımı ihtiyacı 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rusya ve Avrupa'da tüketimin azalması ➤ Rusya'nın finansal sisteminin çöküşü ➤ Rublenin şiddetli düşüşü ve konvertibilitesini yitirmesi ➤ Kamu yatırımlarının durması ➤ Hidrokarbon sektörünün iflası
4. Aşama Genel Ekonomi	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tüketim artışı (%2-%7) ➤ Devlet Bütçesinde %5 daralma ➤ Faiz haddinin kriz öncesi %5,5 e dönmesi ➤ Rublenin değer artışı (%15) ➤ Yatırımlar Stagflasyon (%0) ➤ İthalat (%4) ➤ İhracat (%0) ➤ Enflasyon (%8) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tüketim erozyonu (-%2) ➤ Devlet Bütçesinde %15-%20 daralma ➤ Faiz haddi (%8-%9) ➤ Rublenin değer kaybı (%10-%20) ➤ Yatırımlar (-%5) ➤ İthalat (-%10-%15) ➤ İhracat (-%5) ➤ Enflasyon (%8-%10) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tüketim çöküşü (-%10) ➤ Devlet Bütçesinde %20-%30 daralma ➤ Faiz haddi (%10-%15) ➤ Rublenin değer kaybı (%20-%30) ➤ Yatırımlar Keskin düşüş (-%20) ➤ İthalat (-%20-%30) ➤ İhracat (-%20) ➤ Enflasyon (%20-%25)

Tablo-11: Gelecek Senaryoları

Bütün bu senaryoların ekonomik sonuçlarını özetleyecek olursak Rusya ekonomisi aşağıdaki tablodaki hali olacaktır.

	Yatırımlar	Mali Denge (% GSYİH)	GSYİH Değişimi %	İhraç edilen bir varil petrolün 80 doların altına düşmesi etkisi
Geri Adım Atma	+% 2	-% 2	+% 3	- 80 milyar \$
Köşeye Sıkışma	+% 0	-% 5,5	+% 1	- 75 milyar \$
Çatışma	-% 6	-% 14,5	-% 3	- 65 milyar \$

Tablo-12: Gelecek Senaryoları

Rusya açısından senaryolarını incelediğimiz mantıkla AB ve ABD'yi de inceleyecek olursak özellikle AB'nin gerek turizm, gerek ihracat, gerek büyüme, gerekse işsizlik açısından Rusya'yla aynı durumda olacağı ve benzer senaryoların yaşanacağı söylenebilir.

ABD ise iki kutuplu bir dünya düzeninde Avrupa Birliğine ve Rusya'ya karşı 1990 öncesi tavırlarına ve politikalarına geri dönecektir. Kırım'ın işgali dünyayı muhtemel bir ikinci Kırım harbine doğru sürüklemektedir. Türkiye'nin Kırım Türklüğüne karşı tavrı da ilk Kırım Harbindekinden çok da farklı değildir. Bu bağlamda dış politika açısından birinci Kırım harbinden farklı davranmayan Türkiye'nin karşılaşılabilecek muhtemel sonuçlar da birinci Kırım harbinden farklı olmayacaktır.

Kaynakça

- Central Bank of Russia. 2013. Guidelines for the Single State Monetary Policy in 2014 and for 2015 and 2016. Moscow: The Central Bank of the Russian Federation, November 2013.
- IMF. 2014. Russian Federation: IMF Country Report N°14/175. Washington, D.C.: IMF, July 2014. www.imf.org
- Nelson Rebecca M.; U.S. Sanctions on Russia: Economic Implications; Congressional Research Service; February 4, 2015
- OCDE. 2014. "Russian Federation." OECD Economic Surveys, January 2014. Paris: OCDE
- Pirani S. , Henderson J , Honoré A, Rogers H., and Yafımava K., " What the Ukraine crisis means for gas markets"; Oxford Energy Comment; Oxford Institute for Energy Studies; March 2014
- Sümer K.K., "Investment Potentials Of The Crimean Peninsula", International Conference on Eurasian Economies, KAZAKISTAN, 11-13 October 2012; <http://avekon.org/papers/550.pdf>
- The EU and Russia: Before and beyond the crisis in Ukraine; Hous of Lords; European Union Committee 6th Report of Session 2014-15; London; HL Paper 115
- The Russian Embargo: Impact on the Economic and Employment Situation in the EU; Employment And Social Affairs Breefings; Policy Department A: Economic and Scientific Policy; European Parliament; 2014
- U.S. Census Bureau- Global Trade Atlas; Çevrim İçi: <https://www.census.gov/foreign-trade/reference/products/catalog/stateweb.html> (26.6.2014)
- Vercueil Julien; "The impact of sanctions on the Russian economy. Assessing the consequences of the Ukrainian conflict"; L'Observatoire CCI Franco-Russe, No: 9, November 2014
- World Bank. 2014. "Confidence Risk Exposes Economic Weakness." Russian Economic Report, n°31, March 2014. www.worldbank.org
- Zhavoronkov, S. 2014a. "Political and Economic Results of March 2014." Russian Economic Trends, no. 4, April 2014, p. 1-4.